



HİKMET VE MÂNÂ -5

*Garip, fakir, yetimlerin, her kim ki hâlini sorar,
Râzî olur o kulundan, Rahîm olan Perverdigâr,
Ey bî-haber sen sebepsin, budur bir sırr-u esrâr.
Hak Mustafa öğüdünü, işitip söyledim ben.*

Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri (v.1166) ölümsüz eseri *Dîvân-ı Hikmet*'in birinci hikmetinin on beşinci dördlüğünde de garip, fakir ve yetimlere bakıp onları gözetmeyi teşvik etmeye devâm etmektedir. İslâm'ın sosyal adâlet, merhamet ve dayanışma rûhunu en yalın hâliyle kalbimize dokundurmaktadır. Dördlüğün merkezinde yer alan kavramlar, dikey (Allah ile kul) ve yatay (kul ile kul) arasındaki sarsılmaz köprüyü kurar:

Garip, fakir ve yetim, toplumun en korumasız, şefkate ve himâyeye en muhtaç kesimleridir. Kur'ân-ı Kerîm'de ve nebevî ahlâkta bu zümreler, cemiyetin mânevî emniyet supapları olarak görül-müştür.

Rahîm olan Perverdigâr, sonsuz merhamet sâhibi olan ve tüm mahlûkatı besleyip büyüten, terbiye eden Allah Teâlâdır. Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri, bu dörtlükte, Yüce Allâh'ın (cc) rızâsını kazanmanın yolunun, O'nun şefkatle yarattığı mahzun gönüllere girmekten geçtiğini hatırlatır.

İnsanı yücelten, değerli kılan, kendi menfaati için yapmış olduğu şeyler değil, hasbî olarak, samîmî olarak, Allâh'ın (cc) rızâsını kazanmak için yapmış olduğu ibâdetleridir, işleridir, tutum ve davranışlarıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de Yüce Allâh'ın (cc) rızâsını kazanmak husûsunda çok sayıda âyet-i kerîme bulunmaktadır. Burada bazı-ılarını zikretmek yerinde olacaktır.

Yüce Rabbimiz Leyl Sûresi'nin 14-21. âyetlerinde, rızâsını kazanmanın yollarını şöyle ifâde buyurur:

İşte ben sizi ateş saçı bir aleve karşı uyardım. O ateşe, ancak dîni yalanlayıp yüz çeviren kötüler girer. Ama Allâh'a karşı gelmekten çok sakınan ve gönlünü arındırmak için Allah yolunda mal harcayan ise ondan uzak tutulur. O, verdiğini kendisine yapılan bir iyiliğin karşılığı olarak vermez. Verdiğinden ötürü hiç kimseden mükâfat da beklemez. Sâdece ve sâdece Yüce Rabbinin rızâsını kazanmak için verir. Ve elbette kendisi de âhirette Rabbinin kendisine vereceği nimetlerden dolayı râzı ve hoşnut olacaktır.” (Leyl, 92/14-21).

Rabbimiz, Bakara Sûresi, 207. âyet-i kerîmesinde de şöyle buyurur:

“İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allâh'ın rızâsını kazanmak için kendini fedâ eder. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”

Peygamber (sav) Efendimiz de Allâh'ın (cc) rızâsını her şeyin üstünde tutar, ümmetine de bunu kazanmanın yollarını gösterirdi. Hadîs-i Şerîflerinde bu konuya çokça vurgu yapardı. Nitekim bir hadîs-i şerîflerinde bizi Allâh'ın (cc) rızâsını kazanmaya götürecek davranışları beyân ederek şöyle buyurur:

Şüphesiz ki Allah Teâlâ şu üç şeyi yapmanıza râzı olur:

1. O'na ibâdet etmenize,
2. O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanıza,
3. Hep birlikte Allâh'ın ipine sarılıp tefrikaya düşmemenize râzı olur.



Şu üç şeyi yapmanızdan da hoşlanmaz:

1. Dedikodu yapmanızdan,
2. Lüzumsuz çok soru sormanızdan,
3. Malı ziyân etmenizden de hoşlanmaz.

O Kutlu Nebînin Yâr-ı ğâr'ı, yâni mağara arkadaşı Hz. Ebûbekir Sıddîk (ra) Efendimiz başta olmak üzere, Sahabe-i Kirâm Efendilerimiz de Allah rızâsı için çalışır, O'nun (cc) rızâsını her şeyin üstünde tutarlardı. Rivâyete göre, Hz. Ebûbekir (ra) Efendimizin güçsüz, düşkün köle ve câriyeleri hürriyetlerine kavuşturmak için mal sarf ettiğini gören babası Ebû Kuhâfe:

"-Ey oğul! Görüyorum ki zayıf olanları kurtarıyorsun. Eğer sağlam ve genç olanlar için aynı malı sarf edersen, onlar senin için bir güç olur." dediği zaman, Hz. Ebû Bekir (ra) babasına şöyle cevap vermiştir:

"-Ey babacığım!.. Ben Allah katındaki mükâfâtı bekliyorum."

Yukarıda Türkçeye tercümelerini verdiğimiz Leyl sûresinin 14-21. âyetleri böyle bir olay üzerine nâzil olmuştur. Kulun en büyük arzusu, Yüce Allâh'ın (cc) rızâsını kazanmak olmalıdır. Allâh'ın (cc) rızâsı her şeyin üstündedir.

Yüce Allah, Tevbe Sûresi 72. âyet-i kerîmesinde de şöyle buyurur:

Allah, mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, ebedî olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler va'detti. Allâh'ın rızâsı ise, bunların hepsinden daha büyüktür. İşte bu büyük başarıdır.

Sırr-u esrâr, ibâdetleri sâdece şeklî birer ritüel sananların gözden kaçırdığı, varlığın özündeki gizli hakîkattir. Bu sır; zâhirî zenginlikte değil, bir garibin gönül kırıklığını tâmir etmekte saklı olan ilâhî tecellidir.

Hak Mustafa'nın öğüdü, hikmetin kaynağının beşerî bir felsefe değil, doğrudan doğruya Rasûlullah (sav) Efendimizin sünnet-i seniyyesi ve irfan mîrâsı olduğunu vurgular.

Cenâb-ı Hak, hayat rehberimiz olan kitâbında mahzun ve kimsesiz gönülleri gözetmeyi mü'minin taşıması gereken vasıfları olarak şu âyetlerde önümüze koyar:

"O hâlde sakın yetimi ezme!" (Duhâ, 93/9).

Bu âyet-i kerîme, toplumsal dengenin ve kul olmanın ilk şartının, zayıfı ezmek ve ona sâhip çıkmak olduğunu net bir dille emreder.

Veya bir kıtlık gününde yakını olan bir yetimi yâhut aç açık bir yoksulu doyurmaktır." (Beled, 90/14-16).

Bu âyetler, zor zamanlarda yetimi ve fakiri doyurmanın, insanı "sarp yokuşları aşmaya (akabeye)" götüren en fazîletli amel olduğunu beyân eder.

Gördün mü dîni yalan sayanı? İşte odur yetimi itip kakan ve yoksula yedirmeyi özendirme-yen!" (Mâûn, 107/1-3)

Bu ilâhî ikaz, ibâdetlerin kabûlünün ve din bilincinin, toplumsal

merhametle doğrudan ilişkili olduğunu çok sert bir üslupla hatırlatır.

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin "İşitip söyledim" dediği, Rehber-i Ekmel (sav) Efendimizin apaçık beyanları şöyledir:

"Kendi yetimini veya başkasına âit bir yetimi himâye eden kimseyle ben, cennette şöyle yan yana bulunacağız." (buyurarak işâret parmağıyla orta parmağını yan yana göstermiştir-Müslim, Zühd 42).

"Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki, gökyüzündekiler (Allah ve melekler) de size merhamet etsin." (Tirmizî, Birr 16).



Garip, fakir ve yetim, toplumun en korumasız, şefkate ve himâyeye en muhtaç kesimleridir. Kur'ân-ı Kerîm'de ve nebevî ahlâkta bu zümreler, cemiyetin mânevî emniyet supapları olarak görülmüştür.



Bir Kudsî Hadiste Allah Teâlâ kıyamet günü şöyle buyurur:

“Ey âdemoğlu! Falan kulum senden yiyecek istedi, vermedin. Bilmiyor muydun ki, eğer ona yemek yedirseydin bunu benim katımda bulacaktın?” (Müslim, Birr 43).

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri açıklamaya çalıştığımız bu birinci hikmetinin on beşinci dörtlüğünde, garip, fakir ve yetimlerin hâllerini kim sorarsa, Rahîm olan Yüce Allâh'ın o kulundan râzî olacağını, insanın sebep olduğunu, ama bu sırdan habersiz olduğunu, kendisinin Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafâ'nın (sav) öğüdünü işitip söylediğini ifâde etmektedir.

Dörtlüğün Günümüze Mesajı

Pîr-i Türkistan'ın yaklaşık dokuz asır evvel mayaladığı bu irfânî duruş, bugünün modern, bireysel ve mekanik dünyası için hayâtî bir reçete niteliğindedir. Bu dörtlük günümüz insanına âdetâ şu sarsıcı mesajları fısıldar mâhiyettedir:

Teknolojinin ve ekranların bizi kuşattığı modern çağda, yan dâiremizde aç yatan komşudan, sokaktaki garipten, dünyânın mazlum coğrafyalarındaki yetimlerden “bî-haber (habersiz)” bir hâlde yaşıyoruz. Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri, bu habersizliğin büyük bir mânevî kayıp olduğunu

söyleyerek böylece bizi iyice silkeler ve kuvvetli bir şekilde sarsar.

“Ey bî-haber sen sebepsin” derken, yeryüzünde zenginliğin veya imkânın bize yalnızca kendi nefsimizi tatmin etmek için verilmediğini hatırlatır. Muhtâcın rızıkına erişmesine, garibin yüzünün gülmesine “sebepe/vesîle” olmak, insanın bu dünyadaki en hakîkî varoluş gâyesidir.

Modern dünyâ insanı kendisini başarı, güç ve kariyer odaklı bir maddiyat sarmalına hapsedmiştir. Bu dörtlük bizlere; asıl kalıcı kariyerin bir yetimin başını okşamak, asıl büyük zenginliğin ise “Rahîm olan Perverdigâr”ın/Yüce Allâh'ın rızâsını kazanmak olduğunu hatırlatır. Maddî refâhı, mânevî bir şefkat filtresinden geçirmediğçe huzûra ermenin imkânsız olduğunu gösterir. Sekülerleşmeye karşı, bir irfânî filtre olarak gönül medeniyetini inşâ etmeye işâret eder.

Hülâsa; gökyüzünün merhamet kapılarını aralamak, yeryüzünün mahzun gönüllerine dokunmaktan, o kalpleri ihsân ile tâmir etmekten geçer.

Rabbim garip, fakir ve yetimleri görüp gözetmeyi, rızâsına uygun hayat sürmeyi, Kutlu Nebîsinin öğütlerini can kulağıyla dinlemeyi cümlemize nasîb eylesin. Âmîn...